

Kijken met je hart

Overweging 19 maart 2023 door Theo Brock; 4de zondag van de veertigdagentijd (1 Samuel 16,1b.6-7.10-13a; Johannes 9,1-41)

De eerste lezing van deze zondag speelt zich af in een periode van onzekerheid waarin gezocht werd naar bestuurlijke vernieuwing. De profeet Samuel is op zoek naar een nieuwe koning van Israël, die hij hoopt te vinden bij Isai. In eerste instantie vertroebelt zijn ingesleten verwachtingspatroon het onbevangen waarnemen, want hij kijkt te veel naar het uiterlijk. Samuel ziet dat de oudste zoon krachtig en groot is, en is aanvankelijk overtuigd de geschikte koning voor Israël gevonden te hebben. Op aansporen van God zoekt Samuel echter verder tot hij uiteindelijk de kleine David onder ogen krijgt. Door anders te kijken ziet Samuel dat de speelse en bedreven herdersjongen David ook een goede herder voor het volk van Israël zal zijn. Hij zalft dus de kleine David te midden van zijn grotere broers. Echt zien in de Bijbelse betekenis van het woord is dus dieper kijken dan de uiterlijke schijn, en je hart laten spreken. Dat komt ook duidelijk naar voren in de uitzonderlijk lange maar boeiende evangelielezing van vandaag.

In het evangelieverhaal hebben we te maken met markante hoofdrolspelers. De belangrijkste is natuurlijk Jezus die de blinde bedelaar niet voorbijloopt maar hem ziet met de ogen van zijn hart. Jezus is niet te beroerd om op de sabbat zijn handen vuil te maken. Hij voelt zich namelijk verbonden met de blinde die letterlijk en figuurlijk aan de kant zit. Voor Jezus is hulp bieden belangrijker dan het strikt hanteren van de regels m.b.t. de Sabbat. Heel symbolisch bestrijkt Jezus de ogen van de blinde man met een mengsel van speeksel en aarde. Dat herinnert ons aan het tweede scheppingsverhaal waarin de mens gevormd wordt uit aarde. Vervolgens vraagt Jezus aan de blinde om zich in de vijver van Siloam te wassen. Siloam betekent "de gezondene". De symboliek is duidelijk: Jezus is de gezondene. Hiermee maakt de evangelist duidelijk dat we met de Messias, de Verlosser, te maken hebben. We leven per slot van rekening met dit verhaal naar Pasen toe.

Op zijn beurt wordt de genezen blinde een gezondene omdat hij doorziet, gelooft en verkondigt dat Jezus de Messias is. Hij noemt Jezus in eerste instantie een profeet, en aan het eind van het verhaal erkent hij Jezus als de Mensenzoon. In het verhaal is dus een belangrijke rol weggelegd voor de blindgeborene bedelaar. Het is goed om te weten dat die blindgeborene aan de rand van de samenleving stond. Als blindgeborene hoorde je er niet bij, want volgens de heersende opvatting was je dan een door God gestrafte zondaar. Heel pijnlijk blijkt dat ook als de leerlingen aan Jezus vragen "*Wie heeft gezondigd, de blinde zelf of zijn ouders?*" Dat een kind vóór zijn geboorte niet eens zondig gehandeld kan hebben komt blijkbaar niet in de hoofden van Jezus' leerlingen op. Duidelijk is dat Jezus met andere ogen kijkt. Hij ziet in iedere mens, vooral de kwetsbare, een medemens die de moeite waard is.

Gelukkig wordt ziekte en ongeluk door de meesten van ons niet meer als een straf van God gezien. Maar toch, bij de constatering van een ongeneeslijke ziekte kunnen we nog steeds de verzuchting horen "*Waarom heb ik dit verdiend, ik heb toch niets verkeerd gedaan?*". Ook wordt in onze zogenaamd maakbare samenleving nog te vaak gedacht dat het falen van mensen te wijten is aan hun eigen gedrag en niet aan domme pech of tekortkomingen van

de maatschappij. Jezus heeft ons voorgeleefd dat ook lijden bij het leven hoort, maar dat we elkaar kunnen bijstaan om dat lijden te verlichten.

Terug naar het evangelieverhaal. In het evangelieverhaal spelen burenen en bekenden van de genezen blinde een duidelijke rol. Ze kunnen hun ogen niet geloven en denken wellicht dat ze beetgenomen zijn. Ook praten ze de Farizeeën na om niet bij hen in een kwaad daglicht te komen. Zelfs de ouders, die beter weten, nemen het niet op voor hun kind. Ook zij gedragen zich als calculerende burgers die zich op de vlakke houden.

De minst mooie rol in het evangelieverhaal is weggelegd voor enkele Farizeeërs die zogenaamd weten hoe de Thora geïnterpreteerd moet worden. Ze veroordelen de barmhartige daad van Jezus, want bovenal moeten de regels m.b.t. de sabbat nageleefd worden. Hun zelfgenoegzaamheid maakt hen ziende blind voor het mysterie. Ziende blind voor de situatie van een medemens aan de rand van de maatschappij, ziende blind voor het feit dat je regels met soepele barmhartigheid moet interpreteren. De Farizeeën kunnen het wonderteken van Jezus niet plaatsen en veroordelen zijn daden. Ze hadden een schuldige nodig om hun onvermogen te verhullen. Ook de genezen blinde werd uitgesloten, omdat hij zijn geloof in Jezus met overtuiging uitspreekt.

Onvermogen verhullen, verantwoordelijkheid afwijzen en de machtskaart uitspelen door het aanwijzen van een schuldige, daar kent de geschiedenis helaas vele voorbeelden van. In de oorlog gebeurde dat met Joden, nu gebeurt dat door sommige politieke stromingen met immigranten en moslims. Op kleinere schaal gebeurt dat soms helaas ook daar waar mensen samenwerken en samenleven.

Wat kan de boodschap uit de Bijbellezingen voor ons hier en nu betekenen? Jezus keek naar de blinde bedelaar met de ogen van zijn hart, en door die daad van verbondenheid werd de blinde als het ware herboren en bevrijd. Is het misschien zo, dat, telkens als wij ons verbonden weten met een ander, in actie komen en bereid zijn verder te kijken dan uiterlijkheden en onvolkomenheden, dat we dan die ander en ook onszelf als het ware herboren laten worden? De evangelielezing lijkt ons te willen vragen twee hoofdrollen uit het verhaal in ons leven op te nemen. In de eerste plaats worden we uitgenodigd om zoals de blinde bedelaar te groeien in ons geloof. Ten tweede worden we uitgedaagd, om in navolging van Jezus, betrokkenheid te tonen en het initiatief te nemen deze wereld mooier te maken door een inclusieve en vergevingsgezinde levenshouding, kortom door zijn blijde boodschap in praktijk te brengen. Als we daarin slagen geven we verdieping aan de veertigdagentijd. Laten we daarom op weg gaan met dit inzicht, dan zullen we binnen enkele weken echt Pasen kunnen vieren, het feest van het Licht dat het duister overwon.